

Προς:

Ειδική Υπηρεσία Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης

Διαχειριστική Αρχή Προγράμματος ΔΑΜ 2021 – 2027

Πρόεδρο Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος ΔΑΜ 2021 – 2027, κ. Π.Καλλίρη

Αθήνα, 07/08/2023

Αρ. Πρωτ. 105/2023

Σχόλια του Green Tank στην 3^η γραπτή διαδικασία του ΠΔΑΜ 2021-2027

Ακολουθούν τα αναλυτικά σχόλια του Green Tank στις τρεις προτεινόμενες δράσεις που περιλαμβάνονται στην 3^η γραπτή διαδικασία του ΠΔΑΜ 2021-2027.

ΕΣ 8_Δράση 2.2.1: Στήριξη ενεργειακών κοινοτήτων για την ανάπτυξη δράσεων αυτοπαραγωγής

Παρά την καθυστέρηση στην κινητοποίηση των διαθέσιμων πόρων για τη στήριξη έργων αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες, κρίνεται ως ιδιαίτερα θετική εξέλιξη η διάθεση 41.795 εκ. ευρώ για αυτού του είδους τις δράσεις, 26.845 εκ. ευρώ εκ των οποίων προορίζονται για τις λιγνιτικές περιοχές στην Κοζάνη, τη Φλώρινα και την Αρκαδία.

Το ποσοστό επιχορήγησης είναι σωστά επιλεγμένο (80%). Επίσης η ελάχιστη ισχύς των 300 KW που προσδιορίζει το τεύχος εξειδίκευσης είναι σωστή προκειμένου να δημιουργηθούν οι στοιχειώδεις προϋποθέσεις διαμόρφωσης οικονομικών κλίμακας. Οι επιλέξιμες δαπάνες είναι όλες στη σωστή κατεύθυνση. **Προτείνεται η επιπλέον συμπερίληψη στις επιλέξιμες δαπάνες και έργων ηλεκτροκίνησης από ενεργειακές κοινότητες**, καθώς υπάρχει ενδιαφέρον από ενεργειακές κοινότητες για τέτοιου είδους έργα, ταιριάζουν στον χαρακτήρα και τη στόχευση της αυτοπαραγωγής και παράλληλα είναι συνεπή με την εθνική πολιτική για την ενέργεια και τις μεταφορές που τοποθετεί την ηλεκτροκίνηση ανάμεσα στις πρώτες προτεραιότητες. Επίσης, **στις επιλέξιμες δαπάνες θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και οι αντλίες θερμότητας** για τις ενεργειακές κοινότητες ΟΤΑ, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες τους σε θέρμανση/ ψύξη με κλιματικά και οικονομικά βιώσιμο τρόπο. Η συμπερίληψη αυτής της δυνατότητας θα λειτουργούσε συμπληρωματικά στην πρόσκληση για εγκατάσταση αντλιών θερμότητας από πολίτες (ΕΣ 8_Δράση 2.2.2) συμβάλλοντας αποτελεσματικά στους κοινούς στόχους των δύο προσκλήσεων.

Επίσης, το τεύχος εξειδίκευσης δεν περιγράφει τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία έγινε η κατανομή των συνολικά διαθέσιμων πόρων για έργα αυτοπαραγωγής ενεργειακών κοινοτήτων ανάμεσα στις περιοχές μετάβασης. Με βάση πάντως τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του ΔΕΔΔΗΕ (Νοέμβριος 2022) για έργα αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες είναι σαφές ότι το βασικό κριτήριο της κατανομής των πόρων δεν ήταν το ενδιαφέρον στις αντίστοιχες περιφέρειες για τέτοιου είδους έργα, καθώς στο Βόρειο και Νότιο Αιγαίο δεν υπήρχε καμία

αίτηση για έργο αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες. **Προτείνεται συνεπώς να αναφερθούν στο τεύχος εξειδίκευσης τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία θα γίνει ο διαμοιρασμός των πόρων ανάμεσα στις περιοχές υπό μετάβαση.**

Ωστόσο, το πιο προβληματικό σημείο του τεύχους εξειδίκευσης είναι ο αποκλεισμός από τους δικαιούχους έργων αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες οι οποίες συγκροτούνται είτε από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, είτε αποκλειστικά από πολίτες, εκτός αν οι τελευταίοι είναι σε θέση να αποδείξουν ότι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Η αυτοπαραγωγή μέσω ενεργειακών κοινοτήτων αποτελεί ένα πολύ δυνατό εργαλείο αντιμετώπισης της τρέχουσας αλλά και μελλοντικών ενεργειακών κρίσεων που προκαλούνται από την εξάρτηση της ηλεκτροπαραγωγής από τα ορυκτά καύσιμα και ταυτόχρονα ανάχωμα από τις εντεινόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Δεν αποτελεί λύση μόνο για τα φτωχά νοικοκυριά αλλά για όλους. Συνεπώς, το δικαίωμα ανάπτυξης τέτοιων έργων δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο σε δήμους ή ευάλωτα νοικοκυριά αλλά να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια ανάπτυξης τέτοιων έργων από όλα τα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα. Σε αυτή την κατεύθυνση κινείται άλλωστε η πολιτεία, αν λάβει κανείς υπόψη τη διαθεσιμότητα 2 GW στο δίκτυο για ανάπτυξη έργων αυτοπαραγωγής πανελλαδικά που θεσμοθετήθηκε με τον νέο νόμο για τις ενεργειακές κοινότητες (ν.5037/2023), χωρητικότητα ικανή να φιλοξενήσει έργα αυτοπαραγωγής από όλες τις κατηγορίες ενδιαφερομένων (πολίτες, ΟΤΑ, αγρότες, επιχειρήσεις κλπ). Επιπλέον, [με βάση τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα του ΔΕΔΔΗΕ](#) γίνεται σαφές ότι στη Δυτική Μακεδονία οι πολίτες εμφανίζουν αυξημένο ενδιαφέρον για τέτοια έργα αυτοπαραγωγής ενώ ήδη πολλοί πολίτες έχουν συγκροτήσει ενεργειακές κοινότητες κι έχουν ήδη υποβάλλει αιτήματα σύνδεσης στον ΔΕΔΔΗΕ που έχουν απορριφθεί λόγω έλλειψης ηλεκτρικού χώρου. Πιο συγκεκριμένα στη Δυτική Μακεδονία, υπάρχουν 30 εκκρεμή, μη ηλεκτρισμένα έργα αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες συνολικής ισχύος 18.75 MW, πράγμα που τοποθετεί τη Δ. Μακεδονία στη 2^η θέση πανελλαδικά σε αυτή την κατηγορία μετά την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (33 εκκρεμή έργα αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες, συνολικής ισχύος 25.69 MW). Επομένως, υπάρχουν και πόροι αλλά και μεγάλο ενδιαφέρον από πολίτες, ειδικά στις λιγνιτικές περιοχές, τα οποία θα πρέπει να βρουν ανταπόκριση ενισχύοντας τη Δίκαιη Μετάβαση.

Συνεπώς, **προτείνεται στους δικαιούχους του προγράμματος ενίσχυσης έργων αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες να συμπεριληφθούν πολίτες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις.**

Επιπλέον **προτείνεται να υπάρχει και δεύτερο πρόγραμμα στήριξης σε έργα ενεργειακών κοινοτήτων από τους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης στο άμεσο μέλλον**, καθώς το ενδιαφέρον και οι ανάγκες για έργα αυτοπαραγωγής στις συγκεκριμένες περιοχές μετάβασης είναι μεγάλες όπως επίσης και τα οφέλη για την κοινωνία, την οικονομία, το κλίμα και το περιβάλλον.

ΕΣ 8_Δράση 2.2.2: Εγκατάσταση αντλιών θερμότητας για θέρμανση/ ψύξη στη Δυτική Μακεδονία

Θετικά κρίνεται επίσης η εξειδίκευση του προγράμματος οικονομικής στήριξης των νοικοκυριών στη Δυτική Μακεδονία για την εγκατάσταση αντλιών θερμότητας με 12.135 εκ. ευρώ. Όπως πολύ σωστά αναφέρεται στο τεύχος εξειδίκευσης: «Ο εξηλεκτρισμός της θέρμανσης στην τελική κατανάλωση του κτιριακού τομέα αποτελεί βασική συνιστώσα στο στρατηγικό σχεδιασμό της χώρας και θα συνεισφέρει στην απεξάρτηση του κτιριακού τομέα από τα ορυκτά καύσιμα». Επίσης ιδιαίτερα θετικά κρίνεται το γεγονός ότι στις επιλέξιμες δαπάνες περιλαμβάνονται και παρεμβάσεις θερμομόνωσης της κατοικίας τους ή/και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ μέσω συστημάτων φωτοβολταϊκών με αυτοπαραγωγή και δυνατότητα αποθήκευσης

Ωστόσο, το πρώτο προβληματικό σημείο αυτής της δράσης είναι η εξαίρεση από τους ωφελούμενους πολιτών σε περιοχές που είναι ήδη συνδεδεμένες με δίκτυο τηλεθέρμανσης ή εκεί που υπάρχει πρόβλεψη για μελλοντική σύνδεση. Στην πράξη αυτό εξαιρεί τα νοικοκυριά 3 εκ των 4 μεγαλύτερων πόλεων στη Δυτική Μακεδονία που είναι συνδεδεμένες με δίκτυα τηλεθέρμανσης και συγκεκριμένα, της Κοζάνης, της Πτολεμαΐδας και του Αμυνταίου. Η συγκεκριμένη επιλογή εξαίρεσης είναι λανθασμένη, ειδικά αν λάβει κανείς υπόψη το γεγονός ότι ο ως τώρα σχεδιασμός για την κάλυψη των αναγκών τηλεθέρμανσης σε αυτές τις πόλεις βασίζεται αποκλειστικά στο ορυκτό (φυσικό) αέριο. Πρόκειται για ένα ορυκτό καύσιμο που όχι μόνο επιβαρύνει το κλίμα αλλά παράλληλα και τα οικονομικά τόσο των νοικοκυριών όσο και του κράτους όπως απέδειξε η πρόσφατη ενεργειακή κρίση. Επιπλέον, η πρόσφατη απόφαση σε ευρωπαϊκό επίπεδο να θεσπίσει διακριτό σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών για τα κτίρια και τις οδικές μεταφορές από το 2027 στο πλαίσιο της αναθεώρησης της οδηγίας του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ), εγγυάται ότι η θέρμανση κατοικιών που βασίζεται σε ορυκτά καύσιμα θα γίνει ακριβότερη. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι ο σχεδιασμός για την τηλεθέρμανση των κατοικιών στις λιγνιτικές περιοχές που έγινε όταν οι συνθήκες και η ευρωπαϊκή πολιτική ήταν πολύ διαφορετικές, πρέπει να αναθεωρηθεί το συντομότερο δυνατόν προτού δαπανηθούν σημαντικά ποσά προς την υλοποίηση μιας δομικά λανθασμένης λύσης. Προφανώς κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει στο πλαίσιο του παρόντος τεύχους εξειδίκευσης. Ωστόσο αυτό που μπορεί να γίνει είναι να μην εξαιρούνται *de facto* οι κάτοικοι της Κοζάνης, της Πτολεμαΐδας και του Αμυνταίου από το να επιλέξουν την πλέον κλιματικά και οικονομικά συνετή και βιώσιμη λύση για τη θέρμανση των κατοικιών τους, δηλαδή αυτή που βασίζεται σε αντλίες θερμότητας σε συνδυασμό με θερμομόνωση, φωτοβολταϊκά συστήματα αυτοπαραγωγής ή/και συστήματα αποθήκευσης ενέργειας. Συνεπώς, **προτείνεται η απαλοιφή από το τεύχος εξειδίκευσης της πρότασης: «Οι δυνητικοί ωφελούμενοι δε θα πρέπει να είναι συνδεδεμένοι με δίκτυο τηλεθέρμανσης ή να μην υπάρχει πρόβλεψη για μελλοντική σύνδεση».**

Το δεύτερο προβληματικό σημείο της δράσης είναι ότι προορίζεται (δυστυχώς ωφελούμενοι) μόνο για αντικατάσταση συστημάτων πετρελαίου θέρμανσης ή συστημάτων που βασίζονται σε στερεά ορυκτά καύσιμα, δηλαδή στον λιγνίτη. Συνεπώς, δεν μπορούν τους πόρους αυτούς να χρησιμοποιήσουν οι πολίτες των λιγνιτικών περιοχών όπου επιχορηγείται και προωθείται η εγκατάσταση οικιακών συστημάτων θέρμανσης με καύσιμο ορυκτό αέριο, όπως η άλλη μεγάλη πόλη της Δ. Μακεδονίας, η Φλώρινα καθώς και η Μεγαλόπολη στην Αρκαδία. Όπως τεκμηριώθηκε παραπάνω αυτή η πολιτική ενίσχυσης του ορυκτού αερίου για τον οικιακό τομέα, ξεπεράστηκε από τις εξελίξεις και πρέπει να αναθεωρηθεί άμεσα ώστε να μην καταδικαστούν σε

έλλειψη βιώσιμων επιλογών θέρμανσης οι πολίτες των 5 μεγαλύτερων λιγνιτικών πόλεων της χώρας. Συνεπώς, **προτείνονται τα ακόλουθα:**

A) Ενίσχυση του προϋπολογισμού για τη δράση εγκατάστασης αντλιών θερμότητας προκειμένου να καλύψει σημαντικό ποσοστό των αναγκών των 5 μεγαλύτερων λιγνιτικών πόλεων της χώρας αντί να περιορίζεται αποκλειστικά στις μικρότερες πόλεις και τα χωριά που δεν είναι συνδεδεμένα με τα δίκτυα τηλεθέρμανσης.

B) Επέκταση του προγράμματος και στις υπό μετάβαση περιοχές της Αρκαδίας.

Γ) Οι δυνητικά ωφελούμενοι αυτής της δράσης να είναι όσοι υποκαθιστούν συστήματα θέρμανσης που βασίζονται σε όλα τα ορυκτά καύσιμα (στερεά, υγρά και αέρια) και δεν έχουν λάβει καμία άλλη επιχορήγηση για αντικατάσταση του υπάρχοντος συστήματος από δημόσιο φορέα.

ΕΣ 8 - Δράση 2.1.1: Δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας των δημοσίων υποδομών

Πρόκειται για έργα εξοικονόμησης ενέργειας προδήλως απαραίτητα για τα πανεπιστημιακά κτίρια και δύο δημόσια νοσοκομεία της Δυτικής Μακεδονίας οπότε η μεταφορά πόρων στο ΤΔΜ από το Πρόγραμμα της Δυτικής Μακεδονίας 2021-27 συνάδει με τους στόχους της μετάβασης. Ωστόσο κρίνεται απαραίτητο να προσδιοριστεί ποσοτικά στους δείκτες το ποσοστό της επιφάνειας επί του συνόλου των δημοσίων κτιρίων που θα καλυφθεί με αυτή τη δράση (δηλαδή του ποσοστό των 16.800 τ.μ που καλύπτει αυτή η δράση επί του συνόλου των δημοσίων κτιρίων στη Δ. Μακεδονία).